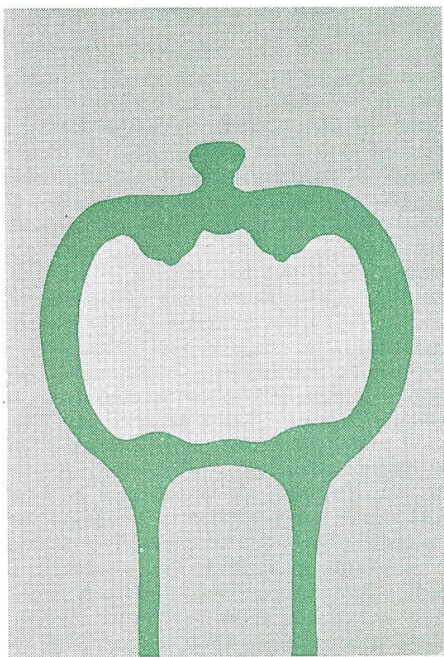

HRONIKA

DVADESET PRVA KNJIŽEVNA KOLONIJA U KANJIZI

Od 25. do 29. septembra 1973. godine u Kanjiži je održana Dvadeset prva književna kolonija. Pisци su imali nekoliko veoma prijatnih susreta sa publikom (Mitig poezije u Parku, književno veče u fabrici „Elita“, potom u školi, u Malom Pesku i Velebitu, kao i u Pozorištu), a takođe je vođen razgovor o saradnji književnih časopisa Vojvodine i održan je Plenum Društva književnika Vojvodine.

Saradnja časopisa

Razgovor urednika, saradnika i drugih pisaca o međusobnoj saradnji časopisa započeo je remiziranjem zapažanja, predloga i ideja koje su se javile 29. juna ove godine u Subotici, gde su urednici razgovarali na istu temu. Janoš Urban, izvestilac sa subotičkog sastanka, rekao je da je na tom prijašnjem razgovoru posebno naglašen značaj saradnje časopisa na prevodenju književnih dela sa jezika naroda i narodnosti, jer to je osnovni preduslov doticaja i prožimanja raznojezičkih literatura istog podneblja. U ovom poslu, čiji najveći deo, nesumnjivo, „pada“ na redakcije, časopisima dragocenu pomoć može da pruži Društvo književnika Vojvodine, a osobito sekcija prevodilaca. Razmatranje ove problematike u Kanjiži je dobilo nov kvalitet predlogom Šandora Bogdanfija, predsednika DKV. On je, naime, predložio da DKV nagrađuje sa 50.000 dinara časopis, a takođe izvesnom nagradom i urednika koji u određenom razdoblju daju najveći doprinos međusobnom zblizavanju literature jugoslovenskih naroda i narod-

nosti putem prevodenja i objavljivanja beletrističkih dela.

Janoš Urban je rekao da je u Subotici ukazano na potrebu čvršćih i stalnih veza među časopisima, koje treba da se iskazuju u međusobnim posetama redakcijā u razmeni informacija i iskustava u radu, u redovnoj razmeni časopisa, u uzajamnom prikazivanju brojeva, u pripremi i objavljivanju zajedničkih izdanja, u kulturnim akcijama od zajedničkog interesa itd. Predloženo je da se urednici časopisa Vojvodine godišnje bar jednom okupe u nekoj od redakcija radi sumiranja ostvarenih rezultata saradnje i dogovora za naredni period, i da bi u tu svrhu valjalo oformiti koordinacioni odbor časopisa, sastavljen od glavnih urednika, odnosno predstavnika časopisa.

Sem ovih, bilo je još predloga oblika saradnje među časopisima. Na redakcijama je krupan i odgovoran zadatak da stare i predložene forme međusobne saradnje oživotvoravaju, a u procesu realizacije nesumnjivo je da će se otvarati sve veći broj sadržaja i načina zajedničkog delovanja časopisa.

Ako se zberu u Kanjiži izneti podaci o dosadašnjoj saradnji časopisa, osobito u prevodenju književnih dela, da se zapaziti da na ovom planu već ima rezultata od nesumnjive vrednosti. Mnoge redakcije su najavile interesantne i kvalitetne projekte, te se s razlogom može očekivati stvaralačka živost i svežina na stranicama naših časopisa.

Plenum Društva književnika Vojvodine

Iako je bilo najavljeno da će se 29. septembra u Kanjiži razgovarati o položaju pisca u samoupravnom društvu, Plenumom su dominirali mnogobrojne druge, po značaju i interesantnosti često dispartatne teme. Činjenica da su i raniji sastanci članova Društva književnika Vojvodine proticali u izvesnoj nepredvidljivoj, spontanoj razuzdenosti razgovora i da su se, pored sve raznovrsnosti, neprestano javljali i nekoliko vazda isti problemi — ukazuje da postoji niz višegodišnjih neraščišćenih pitanja u životu i radu Društva književnika Vojvodine. Žalbe članstva na nedovoljnu informisanost o radu uprava, prigovor uprava da je članstvo prečesto i nedopustivo pasivno, nemogućnost Društva književnika Vojvodine da bilo šta učini u rešavanju krajnje nepovoljnih egzistencijalnih prilika pojedinih pisaca, potpuna neopremljenost Društva za bilo kakvo administrativno poslovanje (jer ne samo da nema administrativni aparat, nego čak ni svoje sedište, prostoriju, ni adresu), donekle izražen centralizam u radu Uprave, izvestan privilegovan položaj novosadskih pisaca u odnosu na članove društva iz drugih mesta Vojvodine — eto samo delimičnog spiska tih „većnih“ tema koje, prisutne u svim razgovorima pisaca, već godinama spontano menjaju „dnevne redove“ sastanaka. I pored svih okolnosti koje usporavaju i onemogućavaju rešavanje ovih pitanja, ostaje, ipak, utisak da ona nisu nerešiva, ali svakako da plodotvornost bilo kakve akcije nikada nije zavisila i nikada neće zavisiti samo od pojedine uprave Društ-

va, nego od agilnosti svih članova. Čini se da bi se na jednom jedinom sastanku Uprave, uz prisustvo i pomoć određenog broja pisaca koji nisu članovi ovog foruma, našla sasvim konkretna rešenja bar za nekolike sitnije probleme, kao što su, na primer, nedostatak sedišta i administrativnog aparata Društva, slab protok informacija između Uprave i članstva i tako dalje.

Ipak, Plenum u Kanjiži nije protekao u znaku samo ovih pitanja, nego su se analizirale i akcije od suštinskog značaja za Društvo u ovom trenutku. Šandor Bogdanfi, predsednik DKV, rekao je da se nalazimo u fazi priprema za predstojeći Kongres književnika Jugoslavije i da, s tim u vezi, pisci Vojvodine uskoro treba da održe Skupštinu. Potrebno je, naime, da se razmotre, pre svega, oblici udruživanja književnika. Anketa koju je leetos organizovala Uprava, pokazala je da među književnicima Vojvodine prevladuje mišljenje da pisci ne treba da se organizuju u „mala udruženja“ po estetskim srodnostima, niti po idejnim afinitetima, jer po ovim potonjim već postoji oblik udruživanja pisaca: to su aktivni pisaca—komunista. Organizacija pisaca trebalo bi da budu široke asocijacije književnika, koje, po rečima Tomislava Ketiga, nisu i ne mogu biti apolitične, te će se pri učlanjivanju morati da vodi računa i o estetskim i o idejnim načelima — dovoljno širokim za stvaralačke osobnosti i „dovoljno“ uskim da štite pisce, njihovu organizaciju i širu društvenu zajednicu od onog što je direktno suprotstavljeno i stvaralaštvu i socijalističkom samoupravnom društvu.

Bogdanfi je ukazao i na potrebu izmena u organizacionom ustrojstvu Društva književnika Vojvodine. Pored predsednika, trebalo bi da se imenuje pet potpredsednika (koji bi u Društvu predstavljali pet literatura Vojvodine) a takođe je neophodno oformiti i neke nove komisije, kao što su: komisije za zaštitu ustavnih i samoupravnih prava književnika, komisija za književne časopise, komisija za priredbe i manifestacije, komisija za međunarodnu razmenu pisaca itd. Ukazano je i na potrebu da se imenuje sekretar Društva za međunarodnu razmenu književnika. Pored već oformljenog ogranka pisaca u Subotici, slične ogranke treba osnovati i u nekim drugim mestima Vojvodine gde živi i radi veći broj književnika. Neophodno je napraviti novi statut i druga normativna akta Društva književnika Vojvodine. Govoreći da veliki deo poslova Društva treba da rade, pre svega, mladi pisci, Bogdanfi je predložio da se u Upravu izaberu i bivši predsednici Društva, kao i drugi stariji ugledni pisci, koji su se poslednjih godina primetno pasivizirali, a čije iskustvo i pomoć mogu da daju dragocen doprinos radu književničke organizacije.

Bogdanfi je zapazio da se najčešće uopšte nije tražio, a ponekad se i prebregavao glas Društva kada je reč o kadrovskoj politici u kulturi (izbor rukovodilaca kulturnih institucija, urednika časopisa itd). Tomislav Ketig, govoreći o nedovoljnoj utemeljenosti samoupravnih pozicija književnika i ilustrujući to pri-

merom postojećeg odnosa pisac — izdavač, rekao je da se između stvaraoca i društva preprečio etastički sloj posrednika koji su preuzeli ulogu arbitra, otuđujući pisca od sudbine njegovog dela. Feher Ferenc je takođe ukazao na nedovoljnu ostvarenost kontakta književnika sa čitaocem, predlažući da Društvo književnika, zajedno sa izdavačima, kulturno-prosvetnim zajednicama, mesnim organizacijama socijalističkog saveza i drugim institucijama, organizuje redovno prikazivanje novih knjiga i susret autora sa publikom na javnim tribinama. Isto značenje imala je i reč Raše Perića, koji je — zapazivši da su nekoliko nova, po vrednosti najznačajnija ostvarenja pisaca Vojvodine ostala skoro bez ikakva odjeka u sredini u kojoj su nastala — predložio da Društvo književnika Vojvodine organizuje svoju književnu tribinu. Dr Jožef Pap vidi mogućnost veće stvaralačke prisutnosti pisca u našoj svakodnevnicu u činu besplatnog davanja književnih priloga listovima fabrika i drugih radnih organizacija, a to je, između ostalog, jedan od načina da se umetničkim delom neposrednom proizvođaču vrati ona materijalna vrednost koju je taj proizvođač uložio da bi stvaranje toga umetničkog dela bilo materijalno omogućeno.

Novo mogućnosti intenzivnijeg pristupa pisca u društvu otvaraju se i predlogom Saveza estradnih umetnika, koji je podneo Miroslav Antić, predsednik ovog udruženja. Savez, naime, predlaže da piscima, uz znatnu materijalnu nedoknadu, organizuje samostalne i grupne književne večeri, potom susrete sa publikom na koncertima ozbiljne, džez, zabavne i narodne muzike, kao i nastupe pri otvaranju likovnih izložbi i na drugim sličnim manifestacijama.

Razgovori koji su započeti u Kanjiži biće nastavljeni i okončani na Skupštini DKV koja treba da se održi za mesec dana. Tada će, između ostalog, biti definisan stav pisaca Vojvodine o načinu udruživanja, određiće se referenti o ovim pitanjima i izabraće se delegati za Kongres književnika Jugoslavije.

LIKOVNI NOTES

Slike Aleksandra Lakića

(Galerija likovnih umetnika Vojvodine, jun, 1973)

Nastavljajući ranija interesovanja za umetničku reminiscenciju određenih društvenih i kulturnih zbivanja, Aleksandar Lakić u ciklusima o Matiji Gupcu i Teodoru Kračunu ostaje i u najnovijim radovima dosledan tom opredeljenju. Direktna iniciranost umetničkog sadržaja godišnjicom seljačkih buna u Sloveniji i Hrvatskoj i velikom izložbom Kračunovih dela u Matici srpskoj veoma je naglašena tako da skoro prelazi u vid nepotrebno isforsirane aktuelnosti. Međutim, neke teme i dalje zauzimaju konstantno mesto menajući se u logičnom kontinuitetu stečenog iskustva (*More, Zid, Zov*), u kojima umetnik uspeva da se otrgne od pomenute (i nepotrebne) angažovanosti u korist čistijih plastičnih traženja.

Vrednost Lakićevog slikarstva, i pored insistiranja, ipak ne predstavlja humani sadržaj ni dramatičan momenat čovekovog bitisanja, na kojima umetnik tako mnogo insistira, zanemarujući činjenicu da pomenute fenomene umetnosti pre treba spontano iznalaziti, jer su u protivnom mogući neprijatni zaključci o izvesnoj ilustrativnosti

(*Poslednji litrenjak Teodora Kračuna*). Nedostatak diskretnog akcentiranja pobude i sadržine — čemu se, verovatno, buni urođena nesistematičnost u shvatanjima likovnog fenomena — umetnik samo relativno uspeva da nadoknadi elementima plastičnog. Dramatično ostvareni kompozicioni sistem ne pokazuje neku veću nameru prilagodavanja novim sadržajima, tako da u određenim slučajevima dobija karakter unapred stvorene šeme. Istanjem ritmova — češće njihovim uvlačenjem u unutrašnju strukturu slike — postiže se originalna igra ritmova kojima su podređeni svi ostali elementi. Linija ima višestruko značenje krećući se od konture do bojene arabeske, ne dobijajući, međutim, značenje unutrašnjeg crteža. Bojene vrednosti imaju punu autonomnost, sem u logičnom podređivanju zamisljivim kompozicijama. Za razliku od oblika, posebno od stilizovane ljudske figure, koja u kontekstu drugih objekata ima tačno određeno značenje, boje su isključivo asocijativne, što ovom slikarstvu i daje osnovni ton neodređene dramatičnosti i stišane groteske.

Narativno u pobudi i opterećeno željom za aktuelizacijom, ovo slikarstvo nije u potpunosti prožeto autentičnom doživljenom likovnošću. Elementi plastičnog u odnosu na narativne imaju, ipak, minimalnu prednost ne lišavajući ovu umetnost određene originalnosti u istraživanju novih mogućnosti plastičnog jezika.

Slike Milete Vitorovića

(Galerija likovnih umetnika Vojvodine, jun—jul, 1973)

Poreklo kruga kao namere i postignute likovnosti proističe u slikarstvu Milete Vitorovića iz različitih poriva, tako da je njegov nastanak vrlo složen. Element vizuelne fikcije ranog detinjstva kao nesvesnog podsticaja, udružen sa intelektualnim naporom materijalizacije geometrijskog, strogog viđenja odnosa u prirodi i sebi samom, leži u osnovi ovog stvaralačkog akta. Uzdržana i racionalna priroda ovog umetnika, sposobna da smiri svaku temperamentnost reaganja, neminovno vodi uprošćenosti koja predstavlja sintetičnost iskustvom dobijenih shvatanja usmerenih i organizovanih u originalni sistem likovnog rešavanja.

Egzistencijalnost kruga i pravougaonika kao rezultante intelektualnog prečišćavanja i likovnog eksperimentisanja, svođenja likovnosti na njenu suštinu u nameri postizanja čiste, primarne pikturalnosti, predstavlja i opravdanje za njegovo postojanje i značenje. Posmatranje dobijene realizacije — odnos kruga prema statičnom pravougaoniku — shvaćene kao polazna tačka raspoznavanja, identifikovanja njenog vizuelnog smisla samo je intermedijum između čina umetničke namere i mogućeg, sledećeg čina reflektovanja neočekivanih impulsa različitih vrednosti. Hermetičnost ove likovne realizacije proizlazi iz potrebe ukazivanja na povezanost jedinstvenog sistema večnog kretanja u nama i makrokosmičke kinetičnosti kao momenta postojanja oblika u značenju prostornih i vizuelnih informacija.

Osobni likovni opus Milete Vitorovića isključuje neke oficijelno prihvaćene elemente slikarstva, odnosno, dolazi do bitnog, suštinskog menjanja njihovog značenja. Sadržaj njegove umetnosti sačinjavaju podsvetni utisci različitog karaktera bez jasne definisanosti, tako da u svom uobičajenom značenju ne postoji. Sadržinska strana ovog slikarstva pre je slobodno objašnjavanje pobude, sa kojom i čini neodvojivu celinu, predstavljajući vizuelnu poruku kompleksnog značenja. Materijalizacija ovako nedefinisanog sadržaja i simbolično-asocijativne sadržine sprovedena je adekvatno likovnoj i misaonoj ideji — uzdržano i strogo.

Istraživanje fenomenologije kruga i pravougaonika suprotno označenosti usmerenih simbola, stroga hermetičnost i racionalni pristup čini ovo likovno eksperimentisanje autentičnim. Ostvareni sistem apstrahovanja, vrednovanjem likovnih elemenata od plastičnog sredstva ka poziciji autonomne

egzistencije, opravdava Vitorovićevu upornost razbijanja konvencionalnih značenja o vrednostima pikturalnog.

Slike Kose Bokšan

(Galerija Radničkog univerziteta, septembar, 1973)

Izložba slika Kose Bokšan u Galeriji Radničkog univerziteta predstavlja izvanrednu priliku da se upozna stvaralaštvo ovog našeg umetnika koji već dvadeset godina egzistira kao stvaralac u likovnoj klimi Pariske škole. Njena ranija pripadnost dvema značajnim likovnim grupama (Zadarskoj i Jedanaestorici) u onim pionirskim pedesetim godinama, kada je srpsko slikarstvo krenulo novim putem u smislu traženja savremenijeg likovnog izraza, daje ovom umetniku onu večnu čar pionira budućnosti, a njen umetnički opus čini trajnim, što i ova izložba veoma sigurno potvrđuje.

Tridesetak izloženih radova, nastalih u periodu 1961 — 1973, pokazuju naglašenu tematsku odbirljivost i relativnu svedenost motiva. Razvojna linija logično se kreće iz jednog ciklusa u drugi bogateći se novim saznanjima i pikturalnim iskustvom da bi umetnička ideja ostvarivanja što čistije vizuelnosti postala sve upečatljivija, a dramatičnost postignutih odnosa ubedljivija i istinitija. Put koji vodi od *Kukuruzi* i *Zenita* kao da se za tren završava u monumentalnoj kompoziciji *Pijani brod* da bi zatim, odjednom, nastala nova putanja (nastavljajući se, ipak, na prethodnu) idući preko *Rasprnutog sunca* do niza varijanata *Zene i senke* da bi se, bar za sada, zaustavila kod likovne interpretacije i objašnjavanja simbolike i značenja Ikara. Nekoliko sasvim iskristalisanih tema dominiraju ovim slikarstvom. Fenomen apsolutnog življenja kao određene večnosti i trajanja (sunce), žena pre u shvatanju pramajke nego erotičnog simbola i treća, prividna, uzaludnost pokušaja i potreba za stalnim istraživačkim smelostima čija, često fatalna, uzaludnost ipak donosi, u sistemu kontinuiranih padova ali i uspona, konačnu pobedu čovekove snage i upornosti (simbol Ikara).

Utisak monumentalnog shvatanja slike pre je rezultat unutrašnje potrebe uslovljene karakterom umetničke ideje i tematike koju istražuje. Element smirivanja dramatičke sadržaja, koji oni već nose u sebi, postupnim obuzdavanjem emotivnog pristupa vizuelnim odnosima (što se umetnik približava temi Ikara to je sve vidljivije), ali, u isto vreme, i vid određene eksplozivne patetičnosti, postaje sve upečatljiviji. Uspesvi skoro u potpunosti da potisne površnost simbolične efektivnosti i opasnost od narativnosti sadržaja, razrađenom pikturalnom metodom, umetnik elementima slikarskog daje skoro apsolutnu prednost. Adekvatno primenjeni kolorit, sveden u svom značenju i analogan likovnoj ideji, postaje element forme gubeći svoju ulogu značenja samo čiste ekspresije. Prividno smirena kompozicija proizlazi iz svoje krajnje pojednostavljenosti noseći u sebi naglašenu dramatičnost motoričnih odnosa elemenata.

Miloš Arsić

Ispravka

U prošlom broju „Polja“ ispod pesama Jožefa Papa bilo je pogrešno naznačeno da je stihove sa mađarskog preveo autor. Izuzet prve pesme, koju je autor napisao na srpskohrvatskom, ostale je preveo Sava Bačić. Izvinjavamo se autoru, prevodiocu i čitaocima.

Saopštenje

Od ovog broja dosadašnji član Redakcije Vladimir Stanić ne učestvuje u uređivanju časopisa. Zahvaljujemo mu se na dosadašnjem radu, sa nadom da će naša sadašnja biti nastavljena.

Redakcija